

Svenska social- och kommunalhögskolans urvalsprov i samhällsvetenskaper 2024

Förhandslitteratur till urvalsprovet

Wagnsson, Charlotte. Rysk informationspåverkan som varaktigt hot. Artikel i Statsvetenskaplig tidskrift, 125, 2023/3, s. 649-667. [Länk till artikeln.](#)

Sandberg, Siv & Sjöblom, Stefan. Den kommunala självstyrelsen i Norden. Motståndskraftig och anpassningsbar men inte längre självklar? Kapitel i Godenhjelm, Sebastian, Mäkinen, Eija & Niemivuo, Matti (red.). Förvaltning och rättssäkerhet i Norden. Utveckling, utmaningar och framtidsutsikter. Svenska litteratursällskapet, 2022, s. 123-145. [Länk till artikeln.](#)

Johansson, Thomas. Narcissism, fragmentering och ontologisk trygghet. Kapitel i Ungdomskultur i Sverige, Fornäs, Johan, Boëthius, Ulf, Forsman, Michael, Ganetz, Hillevi och Reimer, Bo (red.), Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB, 1994, s. 29-48. [Länk till artikeln.](#)

Anvisningar för urvalsprovet

Läs noggrant igenom alla anvisningar

Urvalsprovet består av fyra huvudfrågor med delfrågor. Det maximala antalet poäng i provet är 40. Poängantalet för huvudfrågorna och deras delfrågor anges per fråga (10 p x 4 huvudfrågor).

Frågorna 1-3 är baserade på förhandslitteraturen till urvalsprovet och fråga 4 är baserad på materialet som läses vid provet.

Besvara alla huvudfrågor och delfrågor i provet!

Provet tar 3 timmar. Du kan fördela tiden på frågorna hur du vill. Du kan fritt förflytta dig mellan alla frågor under provets gång. Spara alltid dina svar innan du lämnar en essäuppgift.

Under provet får du öppna endast urvalsprovssystemet och en separat materialfil.

Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på konceptpapperet. Anteckningarna på konceptpapperet beaktas inte i bedömningen.

I urvalsprovet finns material i pdf-format som läses för fråga 4. Det är tillåtet att ha materialet i ett separat fönster invid frågorna. Du får använda webbläsarens sökfunktion (Ctrl+F eller Cmd+F).

Materialet som delas ut under provet får användas endast för urvalsprovet. Av upphovsrättsliga skäl är det inte tillåtet att dela materialet vidare.

Bedömningen av urvalsprovet

Maximala poäng i urvalsprovet är 40. För att bli antagen på basis av urvalsprovpoäng krävs det att du får minst den mängd provpoäng som högskolans rektor beslutar om i samband med studerandeurvalet.

I provpoängsantagningen rangordnas de sökande inte på andra grunder än poängen från urvalsprovet. Om det finns två eller flera sökande som har samma placering på gränsen till antagning, så antas alla med samma placering.

Provfrågorna

Urvalsprovet består av fyra huvudfrågor med delfrågor.

Frågorna 1-3 är baserade på förhandslitteraturen till urvalsprovet.

Fråga 4 är baserad på artikeln som kan läsas som en pdf-fil vid provet: Selberg, Rebecca. Sjuksköterskors erfarenhet av vardagsrasism. Kapitel i Ojämlika arbetsplatser, Boréus, Kristina, Neergaard, Anders & Sohl, Lena (red.), Lund: Nordic Academic Press, 2021, s. 91-114. [Länk till artikeln.](#)

Fråga 1

Fråga 1 relaterar till Charlotte Wagnssons (2023) artikel "Rysk informationspåverkan som varaktigt hot" som ingår i förhandslitteraturen till urvalsprovet.

Skriv tre enskilda svar i vilka följande delfrågor besvaras utgående från artikeln (totalt 10 p, svarets maxlängd i tecken totalt: 8 000):

1a) Wagnsson hävdar att modern rysk informationspåverkan skiljer sig från traditionell propaganda. Med vilka tre argument motiverar hon påståendet? (4p)

- Traditionell propaganda har ideologisk prägel, rysk informationspåverkan driver inte nödvändigtvis en ideologisk linje. Nutida rysk informationspåverkan syftar inte i regel till att till att förhärlika den egna sidan, till att manifestera sammanhållning och försvarsvilja – syftet är ofta att försvaga och skada andra (splittra befolkningar, underminera förtroende) (2p)
- Omfattning och precision – idag kan budskap skapas och spridas mer effektivt tack vare internet. Traditionell propaganda en linjär företeelse (en avsändare försöker påverka stor publik), moder informationspåverkan interaktiv, fragmenterad, beroende av att mottagare fungerar som spridare (2p)
- Modern informationspåverkan ofta dold, på förljugen basis – också traditionell propaganda ofta baserad på lögn, men nutida informationspåverkan tar lögnen ett steg längre genom att metodiskt skapa oförutsägbarhet och osäkerhet (2p)

1b) Wagnsson beskriver nutida rysk informationspåverkan som en varaktig och "malign" process. Redogör för de olika faktorerna i författarens beskrivning. (3p)

- "Illasinnad och skadlig" information (1p)

- Inte enbart desinformation / direkta osanningar, utan handlar ofta om att flytta saker och ting ur sammanhang, vinkla, utelämna väsentliga delar (1p)
- Malign informationspåverkan kan inte reduceras till enskilda kampanjer, handlar snarare om ett konstant hot – en långsiktig verksamhet vars syfte är att luckra upp distinktionen mellan sant och falskt, få människor att förlora tron på fakta. (1p)
- ”Skarp makt” som har för avsikt att så förvirring och underminera centrala demokratiska institutioner (så som media och universitet) – ”vadsomhelst som skapar kaos” (1p)

1c) Enligt Wagnsson kan man urskilja tre centrala strategier i ryska statsstyrda medienarrativ. Redogör kort för dessa metoder för internationell informationspåverkan. (3p)

- Smäda: systematiskt förtal av moral, ledarskap, befolkning och kultur – syfte att skapa splittring, skada nationell självbild, statusförändringar i internationella sammanhang. Riktat mot rykte, identitet, moral (1,5p)
- Skada: försök att få mottagarlandet att verka svagt genom systematiskt förtal av till exempel militär kapacitet, myndigheter. Mål att underminera materiell styrka, styrbarhet, samhällssammanhållning (1,5p)
- Styra: försök att leda mottagarlandet i en för avsändaren fördelaktig riktning i specifika sakfrågor, genom att uppmuntra önskvärt beteende eller kritisera icke-önskvärt beteende (”coercive diplomacy”) (1,5p)
(namnet på strategin = 0,5p; beskrivning = 1p)

Fråga 2

Fråga 2 relaterar till Siv Sandbergs och Stefan Sjöbloms (2022) kapitel ”Den kommunala självstyrelsen i Norden. Motståndskraftig och anpassningsbar men inte längre självklar?” som ingår i förhandslitteraturen till urvalsprovet.

Skriv ett essäsvaret i vilket följande delfrågor besvaras utgående från kapitlet (totalt 10 p, svarets maxlängd i tecken: 8 000):

Definiera ”kommunala kapacitetsproblem” och deras orsaker som författarna uppmärksammar i översikten av kommunernas utveckling i Norden sedan 80-talet (2 p). Redogör för vilka olika medel som finns tillgängliga för den offentliga sektorn för att åtgärda kapacitetsproblemen (3 p). Diskutera likheter och skillnader mellan hur de nordiska länderna har hanterat problemen utgående från författarnas exempel (3 p). Ange de av författarna nämnda tre övergripande förklaringarna till att den nordiska kommunala självstyrelsen varit motståndskraftig och anpassningsbar (2 p).

Definiera ”kommunala kapacitetsproblem” och deras orsaker som författarna uppmärksammar i översikten av kommunernas utveckling i Norden sedan 80-talet (2 p).

Svaret bör utgå från omnämnandet av följande valbara utdrag ur artikeltexten. Mångfalden av utdrag täcker hela artikeln och innebär att utdragen delvis överlappar varandra varmed poängen för de svärtade nyckelorden bör anpassas till en proportionerlig fördelning av kompletterande punkter i

svaret. De sammanvägda poängen kan uppgå till max 2 p där de svärtade punkterna kan ge 0,5 p per omnämnd punkt i den mån de inte avser helt samma sak.

”Utvecklingen behandlas i första hand ur ett statsvetenskapligt perspektiv. Tidsmässigt begränsas kapitlet till kommunernas utveckling i Norden sedan 1980-talet, med andra ord efter den brytpunkt där välfärdsstatens utbyggnad övergick i en anpassning till allt större ekonomiska, välfärdspolitiska och befolkningsstrukturella begränsningar.

...De förändringar som skett är resultatet av ett komplicerat växelspel mellan nationella utmaningar och övergripande internationella utvecklingstendenser. Inledningsvis placeras därför den kommunala utvecklingen in i ett större förvaltningspolitiskt sammanhang. De viktigaste förändringarna över tid och skillnaderna mellan länderna sammanfattas. Förvaltningspolitikens grundläggande uppgift har i sin tur varit att hantera det kommunala kapacitetsproblemet. För några decennier sedan handlade kapacitetsproblemet framför allt om de stora skillnaderna i kommunernas ekonomiska bärkraft. I dag är situationen betydligt mera mångfasetterad. Kommunernas handlingsutrymme påverkas av mycket varierande lokala, nationella och även globala utmaningar. En viktig fråga är därför hur synen på det kommunala kapacitetsproblemet förändrats över årtiondena, och hur det tar sig uttryck i den konkreta reformpolitiken som har kännetecknats av vågrörelser mellan centralisering och decentralisering. Vågrörelserna har gällt förhållandet mellan stat och kommun, men också den roll som kommunerna förväntas ha i form av närdemokratiska system och i relation till aktörer på den privata marknaden.” (s. 124)

”Förvaltningspolitiken, som här avser idéer och åtgärder riktade mot den offentliga sektorns organisation och arbetssätt (Petersson & Söderlind, 1997), blev under 1980-talet ett högprioriterat politikområde. De omedelbara orsakerna till den utvecklingen var de samhällsekonomiska förändringarna efter oljekrisen 1973 (jfr Sjöblom et al., 2019). Krisen innebar slutet på den högkonjunktur som pågått i västvärlden efter andra världskriget. Den växande offentliga sektorn, skattesystemens nivå och den relativt blygsamma ökningen i ny företagsamhet skapade ekonomiska störningar i alla nordiska länder. Efter att Sverige och Finland i mitten av 1980-talet avreglerat finansmarknaderna, drevs de två länderna till följd av en deflationsspiral in i en djup lågkonjunktur. Danmark lyckades undgå en finanskris eftersom landet avreglerade kapitalmarknaderna redan i början av 1980-talet, och därmed undvek en kraftig kreditexpansion. I Norge liknade händelseförloppet det i Sverige och Finland, med den skillnaden att det inföll ett par år tidigare och inte blev lika genomgripande (Jonung et al., 2008).

Den ekonomiska utvecklingen ledde till att intresset för politikens utfall och effektivitet ökade, inte bara i Norden utan i hela den internationella samarbetsorganisationen för ekonomisk utveckling, OECD. Det kom att få en stor principiell betydelse för förvaltningspolitikens inriktning under de följande decennierna. Samhällsdebatten tog en ny riktning såtillvida att synen på statens roll förändrades. Tillväxtoptimismen och tron på politikens obegränsade möjligheter förbyttes i insikten om att den offentliga sektorn nått en sådan storlek att tradi-

tionella organiserings- och styrformer inte längre var tillräckliga. Överbelastning, bristande styrförmåga och demokratins kris blev slagord i den debatt som följde (Crozier et al., 1975)” (s. 125)

Redogör för vilka olika medel som finns tillgängliga för den offentliga sektorn för att åtgärda kapacitetsproblemen (3 p).

Svaret bör utgå från omnämnandet av följande valbara utdrag ur artikeltexten. Mångfalden av utdrag täcker hela artikeln och innebär att utdragen delvis överlappar varandra varmed poängen för de svärtade nyckelorden bör anpassas till en proportionerlig fördelning av kompletterande punkter i svaret. De sammanvägda poängen kan uppgå till max 3 p där de svärtade punkterna kan ge 0,5 p per omnämnd punkt i den mån de inte avser helt samma sak.

Observera att svar om medel för att åtgärda kapacitetsproblem också går in i och kan ersätta svaren på följande fråga om likheter och skillnader mellan hur de nordiska länderna har hanterat problemen.

”I 1980-talets samhälls-politiska strategier kom därför forskningen, innovationspolitiken och den offentliga reformpolitiken i alla nordiska länder efter hand att ses som allt viktigare medel med uppgift att bidra, inte bara till den nationella ekonomiska tillväxten, utan också till politikens styrförmåga och handlingskapacitet. Den här utvecklingen förebådade förskjutningen i riktning mot ett konkurrenssamhälle, där marknadsstyrningen skulle komma att få en allt större betydelse vid sidan av den traditionella byråkratiska resursstyrningen (jfr Sjöblom, 2011; Alasuutari, 2004).” (s. 126)

”Den första fasen började under 1980-talet, och kunde kallas moderniseringsprogrammets tid. Den sammanföll delvis med den New Public Management-inspirerade (NPM) politiken i de anglosaxiska länderna. Vid den här tiden var emellertid de nordiska länderna ”motvilliga reformatörer” (Olsen & Peters, 1996) såtillvida att privatisering och marknadsmässighet inte fick samma genomslag som exempelvis i Australien, Nya Zeeland och England. Inom loppet av några år antog visserligen regeringarna i alla nordiska länder omfattande moderniseringsprogram för den offentliga sektorn men de hade en betoning på anpassning, flexibilitet, effektivitet och avreglering (Albæk, 1996).” (s. 126-127)

”Till skillnad från många andra länder kom en stor del av de konkreta åtgärderna och reformerna som genomfördes under moderniseringsprogrammen i de nordiska länderna av naturliga skäl att gälla kommunerna. Syftet var att förstärka den kommunala autonomi och tona ner det statliga inflytandet. Det innebar en fortsättning på den decentraliseringsväg som pågått sedan slutet av 1960-talet, med den väsentliga skillnaden att nationell lagstiftning och ekonomisk reglering nu betraktades som ett hinder för att kunna anpassa välfärdsservicen till lokala behov. Genom att de kommunala serviceorganisationerna byggts ut och personalen professionaliserats, hade välfärdsstaten nått en mönad som gjorde det möjligt att tona ner centralt reglerade välfärds- och likhetsmålsättningar till förmån för effektivitet och lokal anpassning.

Därmed blev kraven på en omfattande avreglering allt starkare. Kra-

ven gällde även den ekonomiska regleringen och utmynnade i reformer av statsandelslagstiftningen, minskad öronmärkning av statliga anslag och en mindre standardisering överlag. Eftersom sådana krav tenderar att vara politiskt kontroversiella, initierades reformerna i allt högre grad genom experiment, framför allt i form av de frikommunexperiment som genomfördes i Sverige med början 1984, Danmark (1985), Norge (1987) och Finland (1989). Experimenten innebar ett klart avsteg från de nordiska ländernas traditionellt statscentrerade och top-down-drivna reformpolitik. Det har sagts att frikommunexperimenten genom sin design i sig var ett svar på kommunernas kritik av den omfattande statliga kontrollen av kommunernas verksamhet (Albæk, 1997, s. 13 f.).” (s. 127)

”Dagens förvaltningspolitiska medelarsenal innefattar en mångfald organiseringsalternativ och styrinstrument som ofta är i bruk samtidigt. Det beror i sin tur på att samhällsproblemen skär genom förvaltningssektorer och -nivåer på ett betydligt mer komplicerat sätt än för bara några decennier sedan. Problemen skapar starka beroendeförhållanden mellan statliga myndigheter, regioner, kommuner och aktörer inom andra samhällssektorer. De förutsätter samarbete men också en betydande självständig handlingskapacitet. Därmed har kapacitetsproblemet ändrat karaktär. Det är inte enbart fråga om ekonomiska och andra resurser. Handlingskapaciteten förutsätter kunskap, anpassning och en politisk förmåga att agera strategiskt i förhållande till de utmaningar samhället ställs inför. För att förstärka handlingskapaciteten tenderar Europas regeringar återigen att gynna centraliserade lösningar, men detta inom ramen för samhällsproblem och samhällsstrukturer som nått en mycket hög komplexitet (Greve et al. 2016, s. 192 f.). Europeiska jämförelser visar att de nordiska länderna gått i bräschen när det gäller att förstärka den centrala nivåns styrnings- och koordineringskapacitet genom att strömlinjeforma förvaltningsorganisationerna, genom att ta i bruk de medel som e-förvaltning erbjuder och genom förstärkta åtgärder för resultatstyrning och utvärdering (Heichlinger et al., 2018).” (s. 131)

”Nationellt initierade reformer av den kommunala indelningen hör till de mer sparsamt använda förvaltningspolitiska åtgärderna. Som instrument kan strukturreformerna vara kraftfulla, men de är samtidigt politiskt kontroversiella, eftersom de i betydligt större utsträckning än andra förvaltningspolitiska reformer innebär ingrepp i den kommunala självstyrelsens domäner.” (s. 135)

Diskutera likheter och skillnader mellan hur de nordiska länderna har hanterat problemen utgående från författarnas exempel (3 p).

Svaret bör utgå från omnämmandet av följande valbara utdrag ur artikeltexten. Mångfalden av utdrag täcker hela artikeln och innebär att utdragen delvis överlappar varandra varmed poängen för de svärtade nyckelorden bör anpassas till en proportionerlig fördelning av kompletterande punkter i svaret. De sammanvägda poängen kan uppgå till max 3 p där de svärtade punkterna kan ge 0,5 p per omnämnd punkt i den mån de inte avser helt samma sak.

Observera att svar om likheter och skillnader mellan hur de nordiska länderna har hanterat problemen också går in i och kan ersätta svaren på föregående fråga om medel för att åtgärda kapacitetsproblem.

"Internationella NPM-inspirerade reformtrender fortsatte att påverka 1990-talets förvaltningspolitik, men inte på ett genomgripande sätt. De nordiska ländernas hållning var pragmatisk och tyngdpunkterna varierade. Danmark framställs ofta som det mest kommunitära landet i Norden, vilket bland annat tog sig uttryck i en betoning av medborgarnas valfrihet på olika serviceområden. Den norska reformpolitiken betonade ledarskap och styrmodeller. Lösningar för valfrihet och konkurrens på en bredare front var utmärkande särskilt för Sveriges reformansträngningar vid den här tiden genom bland annat konkurrensprogram och beställar-utförarmodeller. I Finland låg tonvikten på de ekonomiska instrumenten, som förnyade budgetsystem och resultatstyrning (Klausen & Ståhlberg, 1998, s. 199 ff.). I Island lanserades under 1990-talet två stora reformprogram under den samlande beteckningen "New Public Management" med inslag som vid den tiden var typiska för förnyelsen av den offentliga sektorn i alla OECD-länder." (s. 128)

"I Finland och Sverige skedde förändringen dessutom under ett starkt inflytande från näringslivet (Sjöblom, 2011). Betoningen av ledarskap, resultat, ansvar och konkurrens reflekterar den förändrade effektivitetssynen. För det andra utformades reformpolitiken under en allt klarare insikt om att genuint svårlösta samhällsproblem, såsom klimatförändring, migration, långtidsarbetslöshet eller konsekvenserna av en åldrande befolkning, förutsätter samarbete. Nätverk och samverkansstyrning blev viktiga slagord som gick igen i flera reformperspektiv med ett starkt internationellt genomslag. Sådana exempel är whole-of-government, joined-up government och New Public Governance (NPG) (Christensen & Lægreid, 2007; Triantafyllou & Torfing, 2018)." (s. 129)

"Därtill kan en del av de förändringar som genomfördes i Finland och Sverige på 1990-talet, särskilt på den regionala nivån, ses som en anpassning till de krav som medlemskapet i Europeiska unionen ställde. I huvudsak har emellertid det övernationella inflytandet på förvaltningspolitiken varit av indirekt natur. I förhållande till EU är förvaltningens organisering primärt en angelägenhet för nationalstaten. Detta har inneburit att de effekter EU:s politik har på förvaltningens organisering och verksamhet i de enskilda länderna starkt har modererats av nationella behov och historisk tradition." (s. 129)

"Det indirekta internationella inflytandet kommer kanske främst till uttryck i den pragmatism som kännetecknat de nordiska ländernas förvaltningspolitik. Den har bland annat inneburit att tyngdpunkterna i 2000-talets reformer, nätverksorganisering, samordning, samverkan och integrerade organiseringsformer, fått varierande utslag i de enskilda länderna.

I Sverige har den dualism som av hävd kännetecknat förvaltnings-

systemen inneburit självständiga ämbetsverk med resurser att aktivt svara för politikutformningen inom respektive områden.” (s. 129-130)

”I Danmark har sentida förändringar beskrivits som en utveckling mot en ”neo-weberiansk stat i en digital tidsålder” (Greve & Ejersbo, 2016, s. 127). Den offentliga sektorn har här genomgått en ny integrering genom större förvaltningsenheter, resultatorientering, strategisk styrning och inte minst digitala reformer som skär genom olika förvaltningssektorer och nivåer.

Island drabbades allra hårdast av finanskrisen 2008, vilket innebar att nedskärningar och sammanslagningar blev dominerande inslag i den jämförelsevis starkt ministerstyrda centralförvaltningens reform-repertoar. Även arbetsfördelningen mellan staten och kommunerna har varit en problematisk och återkommande fråga, inte minst när det gäller social- och hälsovårdens organisering. Generellt sett var den isländska reformpolitiken vid den här tiden mer krisdriven än i de övriga nordiska länderna (Greve et al., 2016).

Norge undgick den senaste finanskrisen, vilket är en av förklaringarna till att reformpolitiken framstått som mindre radikal och mer inkrementell än grannländernas (Lægreid & Rykkja, 2016, s. 159). NPM blev tidigt en fråga om styrning och ledning snarare än om marknad, och även senare har reformpolitiken bestått av en blandning av gamla och nya instrument som skapar hybrider men också komplexa organisationsformer.

Reformpolitiken i Finland under de två senaste decennierna är en komplicerad process bestående av både omfattande strukturella reformförsök på alla förvaltningsnivåer, och en stark betoning av helhetsmässig resultatorientering och strategisk styrning. Den finländska reformpolitiken ger med andra ord uttryck för ambitionen att förena en stark top-down-tradition i form av central styrning med nya horisontella och vertikala samverkansstrukturer (Virtanen 2016, s. 138; Vento & Sjöblom, 2018).” (s. 130-131)

”Sedan 1990-talet ger de nordiska kommunallagarna kommunerna omfattande frihet i organisatoriska frågor, oberoende om det gäller beslutsfattande, administration eller tjänsteproduktion. Frihetsgraderna är emellertid inte helt identiska i alla länder. Danmark har den mest standardiserade modellen för det lokala beslutsfattandet och till och med sådant som arvodesnivåer för kommunala uppdrag bestäms nationellt, medan den norska kommunallagen tillåter stora lokala variationer i hur den politiska organisationen byggs upp. Norska kommuner kan till exempel välja om de vill tillämpa samlingsstyre eller parlamentariskt styre i kommunalpolitiken. När det gäller organisering av tjänsteproduktion har Finland det mest flexibla och omfattande regelverket för interkommunal samverkan, medan den svenska lagstiftningen i större utsträckning är anpassad till att också andra än kommunen själv kan erbjuda de tjänster invånarna har rätt till (Sletnes et al., 2013).” (s. 133)

”I Sverige har lagstiftningen om valfrihetssystem stärkt både enskilda medborgares rätt att välja service och privata pro-

ducenters rätt att etablera sig, samtidigt som kommunerna behåller skyldigheten att se till att invånarna får den service de har rätt till.” (s. 134)

”I alla länder kan man iakttä centraliseringstendenser, som bland annat tar sig uttryck i initiativ om strukturreformer och i initiativ om statligt huvudmannaskap för verksamheter, där mellankommunal variation uppfattas vara ett problem med tanke på medborgarnas likvärdighet (Larsson, 2020). I Norge och Danmark tog staten över drifts- respektive finansieringsansvaret för den specialiserade sjukvården i början av 2000-talet. I Finland har administrationen av försörjningsstödet överförts från kommunerna till Folkpensionsanstalten. Social- och hälsovårdsreformen som genomförs från och med den 1 januari 2023 överför inte enbart det kommunala ansvaret för vård och omsorg till en nygrundad regional förvaltning, välfärdsområdet, utan stärker också statens roll i styrningen och finansieringen av vården. I Sverige är huvudmannaskapet för grundskolan föremål för politisk debatt. Hösten 2020 tillsattes en utredning som ska se över möjligheten att förstatliga grundskolan (Dir 2020:140).” (s.134-135)

”Danmark genomförde under åren 2004–2007 en omfattande reform av kommun- och regionnivåerna....

...I Sverige tillsatte regeringen Göran Persson 2003 den så kallade Ansvarskommittén som fick ett ambitiöst uppdrag att i Axel Oxenstiernas efterföljd se över hela den svenska samhällsorganisationen. Kommitténs slutbetänkande från 2007 pekar ut en reform av den regionala nivån som nyckeln till en hållbar förvaltningsorganisation (SOU 2007:10). Slutsatserna följdes av fler utredningar med förslag till färre regioner med fler uppgifter, men frågan har inte avancerat politiskt....

...I Finland och Norge har insikten om behovet av strukturella åtgärder stått högt på alla regeringars dagordningar, samtidigt som reformaktiviteterna varit mer sökande och ibland ändrat inriktning beroende på regering....

... Sedan

2015 har finska regeringar strävat efter att reformera social- och hälsovården genom att lyfta bort ansvaret för vård och omsorg från kommunerna till en ny folkvald regional nivå.

I Norge präglades försöken att stärka kommunernas kapacitet fram till 2013 av ett experimentellt grepp och mjuka metoder....

.... Den danska reformen resulterade i relativt jämnstora och resursstarka kommuner med en medianstorlek om 45 000 invånare. Reformen stärkte kommunernas roll i den danska samhällsorganisationen, inte bara inom tjänste produktionen, men också inom utvecklingspolitik och myndighetsutövning. I Finland, Norge och Sverige kvarstår stora kapacitetsvariationer mellan stora och små kommuner....

...Den svenska kommunutredningen (SOU 2020:8) slår fast att kommunerna för att klara av sina framtida utmaningar behöver ha två slags kapacitet: driftskapacitet, som innebär att kommunerna har tillgång till den personal, den kompetens och de ekonomiska resurser som krävs för att driva verksamheten, och utveck-

lingskapacitet, som innebär förmåga att agera proaktivt, att investera i verksamhet och infrastruktur, att samverka med det omgivande samhället samt kapacitet att ta emot nya lagstadgade uppgifter. Den norska regeringen konstaterar med liknande ordval att framtidens kommuner ska vara bärkraftiga och ha kapacitet till omställning (Prop. 105S, 2019–2020).

Diskussionen är särskilt aktuell i Finland, Norge och Sverige, där skillnaderna i kommunernas befolkningsunderlag är betydande och där de ökade skillnaderna mellan växande och krympande kommuner är ett aktuellt tema (se t.ex. Syssner, 2018).

Frågan debatteras under olika överskrifter: asymmetri (Sverige), uppgiftsdifferentiering (Finland) och generalistkommunen (Norge), men substansen i diskussionen är densamma. Kunde en del av det kommunala kapacitetsproblemet lösas genom att kommunerna inte har till alla delar identiska uppgifter?” (s. 136-139)

Ange de av författarna nämnda tre övergripande förklaringarna till att den nordiska kommunala självstyrelsen varit motståndskraftig och anpassningsbar (2 p).

Svaret bör utgå från omnämnandet av följande valbara utdrag ur artikeltexten. Mångfalden av utdrag täcker hela artikeln och innebär att utdragen delvis överlappar varandra varmed poängen för de svärtade nyckelorden bör anpassas till en proportionerlig fördelning av kompletterande punkter i svaret. De sammanvägda poängen kan uppgå till max 2 p där de svärtade punkterna kan ge 0,5 p per omnämnd punkt i den mån de inte avser helt samma sak.

”Trots att ekonomiska kriser och andra utmaningar skapat olika former av kapacitetsproblem, är det ingen tvekan om att den kommunala självstyrelsen varit både motståndskraftig och anpassningsbar. En förklaring är att den nordiska välfärdsmodellen har varit elastisk såtillvida att den gett utrymme för nationellt anpassade lösningar och handlingsalternativ. En sådan anpassning till nationella behov och förvaltningstradition har skett på alla förvaltningsnivåer. Till den nordiska modellen hör också att nationella beslutsfattare fram till i dag haft en grundmurad tillit till kommunernas förmåga att hantera nya lagstadgade uppgifter, en utveckling som paradoxalt nog ligger bakom en del av de kapacitetsproblem vi beskrivit i kapitlet.

En annan förklaring är att hållningen till de handlingsalternativ som reformpolitiken erbjuder i huvudsak har varit pragmatisk i alla nordiska länder. De förvaltningspolitiska vägvalen har inte omgetts av djupa politiska och ideologiska tvister, möjligen med undantag för de stora strukturella reformerna.

En tredje förklaring bottnar i de sätt på vilka reformerna har förverkligats. I många fall har förändringar genomförts som experiment eller stegvisa reformer. En sådan strategi ger möjligheter till en gradvis anpassning genom att utvärdera, ta lärdom och korrigera. Det leder till att förvaltningen utvecklas genom att nya organiserings- och verksamhetsformer läggs till gamla, och mer sällan till radikala omvälvningar där gamla organisatoriska lösningar helt överges. Det är emellertid inte hela bilden. De reformer av hälso- och sjukvården som genomförts i de olika länderna är exempel på förändringar där ansvaret mellan staten,

regionerna och kommunerna omfördelats i grunden genom nya strukturella lösningar.” (s. 140)

Fråga 3

Fråga 3 relaterar till Thomas Johanssons (1994) artikel “Narcissism, fragmentering och ontologisk trygghet” som ingår i förhandslitteraturen till urvalsprovet.

Skriv fyra enskilda svar där delfrågorna nedan besvaras utgående från artikeln (totalt 10 p, svarets maxlängd i tecken totalt: 6 000):

Fråga 3a

Vilka teman kan man urskilja i Freuds betraktelse av narcissism? (2 poäng, maxlängd i tecken: 1 000)

- primärnarcissismen, autoerotiken, eller ett ursprungligt tillstånd där libidon riktas mot och fixeras vid den egna kroppen och jaget, kan också beskrivas som uppdämd libido och lösgörandet av libidon från objekten (1 p)
- det oceaniska tillståndet, eller en regressiv längtan att sammansmälta med andra individer och uppleva pre-oidipala, gränslösa och oceaniska tillstånd. Ett tillstånd där det inte existerar några gränser mellan själv och objekt (1 p)
- utvecklingen av ett idealjag (1 p)

Fråga 3b

Hur bidrar föräldrarna, enligt Kohut, till att grandiosa fantasier omvandlas till inre psykiska strukturer? (2 poäng, maxlängd i tecken: 1 000)

- föräldrarna speglar eller bekräftar barnet (1 p)
- föräldrarna utsätter barnet för optimala frustrationer (1 p)
- föräldrarna utgör ett idealiserat självobjekt, idealiserade föräldraimagon, möjliggör ett försök att bibehålla den symbiotiska föreningen (1 p)
- föräldrarnas misstag och felbarhet bidrar till gradvis aidealisering och internalisering av ett mera differentierat självobjekt (1 p)
- föräldrarna erbjuder en trygg och förutsägbar omgivning (1 p)

Fråga 3c

Vad menar Giddens med ontologisk trygghet? (2 poäng, maxlängd i tecken: 1 000)

- människans grundläggande behov av en förutsägbar omgivning över vilken hen har en viss kontroll (1 p)
- betonar vikten av att kunna lita på att det finns en viss kontinuitet och stabilitet i de otal relationer på olika nivåer som utgör individens sociala nätverk. (1 p)
- utvecklas redan i barndomen, Giddens använder sig här av Erikssons första utvecklingsstadie där konflikten handlar om "tillit" respektive "misstro" (1 p)
- en existentiell ångest som vanor och ritualer kan skydda emot (1 p)

Fråga 3d

Varför utgör det senmoderna samhället ett hot mot den narcissistiska jämvikten? (4 poäng, maxlängd i tecken: 3 000)

- de relativt snabba förändringarna av symboliska koder, sociala miljöer, roller, värden, normer och attityder leder till en ökad känsla av otrygghet och "hemlöshet" (1 p)
- nya yrkeskategorier (nya kulturförmedlarna) som har till uppgift att skapa nya moden, smakinriktningar, levnadssätt och livsstilar (1 p)
- drastiska förändringar inom symboliska fältet och snabba förskjutningar med avseende på de positioner som individerna tillförsäkras genom sina kulturella preferenser kan leda till en ökad narcissistisk sårbarhet (1p)
- den symboliska demokratiseringsprocessen, att sådana symboler som tidigare var kopplade till status, makt och det goda livet, nu har lösgjorts från sina tidigare referenter (utan motsvarande förändring i reella och demokratiska möjligheter) och blivit (illusoriskt) tillgängliga för alla, kan leda till symbolisk förvirring, som kan hota den narcissistiska jämvikten (1 p)
- kraven på en korrekt och acceptabel presentation av jaget i vardagslivet har ökat (1 p)
- den ständiga produktionen av bilder och kroppsideal gör individen mer medveten om det yttre beteendet, kroppen och utseendet ("the look") (1 p)
- det ställs allt högre krav på vad Goffman kallar "det uppträdande jaget". Personligheten blir allt intimare sammankopplad med individens förmåga att framställa sitt jag och sin kropp på ett "vinnande sätt" (1 p)

- stora områden av den senmoderna "vardagsterrängen" är svagt strukturerade och skapar ett stort utrymme för en mer förutsättningslös social interaktion (1 p)

Fråga 4

Fråga 4. Använd Rebecka Selbergs (2021) bifogade kapitel "Sjuksköterskors erfarenhet av vardagsrasism".

Skriv ett essäsvaret i vilket följande delfrågor besvaras utgående från kapitlet (totalt 10 p, svarets maxlängd i tecken: 8 000):

Hur definieras begreppet vardagsrasism i kapitlet? (4 p). Vilken genus- och klassbakgrund har sjuksköterskeyrket historiskt i Sverige? (4 p). Vad säger Selberg om situationen för sjuksköterskor som talar med brytning? Nämn fyra faktorer (2 p).

Hur definieras begreppet vardagsrasism i kapitlet? (4 p).

4p: 4 eller fler punkter från listan ger fulla poäng, 1 punkt = 1 poäng

Sidor: 92–94

Philomena Essed (1991), postkolonial feministisk forskare

Vardagsrasism handlar inte om individer som är/inte är rasister. Inte enskilda rasistiska handlingar men upprepningen.

Vardagens återkommande, systematiska, bekanta rasism

Yrken kan vara rasifierade – arbetsgemenskap kan skydda från rasism – balansakten går ut på att inte tala om yrkets rasism

Rasismen är social, kulturell, politisk praktik som bestämmer vilka kroppar som passar var och det påverkar fördelningen av resurser

Interaktioner på mikronivå i vardagen (språkkrav, livsstilskrav...) påverkar samhällets maktstrukturer

Fördomar: överlägsenhet, känslan att ha rätt, rädsla

Kopplas i artikeln samman med rasifierade praktiker inom organisationer

Vilken genus- och klassbakgrund har sjuksköterskeyrket historiskt i Sverige? (4 p).

4p: 4 eller fler punkter från listan ger fulla poäng, 1 punkt = 1 poäng

Sidor: 97–98

I Sverige har yrket dominerats av vita, etniskt svenska kvinnor

Sjuksköterskorna är en mer homogen grupp än läkarna

1860-talets borgerliga filantropiska maternalism. Högreklasskvinnor skulle göra välgörenhet på ett kvinnligt sätt.

Sjuksköterskorna skapar ordning, respekterar hierarkier (underställda läkarna), upprätthåller rutiner, kristna värderingar

Ogifta, utbildade, kristna kvinnor

Ge möjligheter åt borgarkvinnor att tjäna nationen, stöda sjukvården, och inte understöda socialism

Yrkesföreningarna ville inte identifieras med arbetarrörelsen och drev därför inte lönefrågor

Normativ femininitet

Vad säger Selberg om situationen för sjuksköterskor som talar med brytning? Nämn fyra faktorer (2 p).

2p: 4 eller fler punkter från listan ger fulla poäng, 1 punkt = 0,5 poäng

Sidor: Hela kapitlet, i synnerhet 98–103

En av sjuksköterskornas huvudsakliga uppgifter är kommunikationen mellan olika parter

Det är en fråga om hierarki: det ställs inte samma språkkrav på läkare

Olika svenska dialekter leder inte till problem men brytning gör det

Patienter litar inte på vårdare med brytning, brytning tolkas som inkompetens

Brytning kan leda till att en person hålls tillbaka i befordringsprocesser

Flerspråkiga sjuksköterskor kan förväntas agera tolk utöver sina egentliga yrkesuppgifter

Tolkandet kan destabilisera vårdare-patient-relationen och leda till att sjuksköterskan förlorar något av sin professionalitet

Att intolerans mot brytning hänger på talarens status är ett exempel på vardagsrasism